Від дитсадка до окопу. Як Росія готує українських дітей до служби у власній армії

07:00 11.09.2026 Пт

12 хв

АНАСТАСІЯ РОКИТНА

Фото: як Росія готує українських дітей до служби у власній армії (Getty Images)

Розумій ситуацію на фронті через факти, а не чутки з **РБК-Україна у Google**

Росія перетворила тимчасово окуповані території України на масштабний конвеєр із перевиховання молоді, витрачаючи сотні мільйонів рублів на мілітаризацію наступного покоління. Кремль системно стирає українську ідентичність і готує неповнолітніх до служби у власному війську.

Як працює алгоритм втягування українських дітей у систему РФ та хто несе відповідальність за цей злочин – у матеріалі РБК-Україна.

Головне:

- **Конвеєр вербування**: Процес охоплює чотири етапи – від дитсадків і шкіл до вишколів у таборах та вступу до вишів РФ.
- **Масштаб залучення**: На окупованих територіях діють сотні осередків парамілітарних структур, що охоплюють десятки тисяч дітей.
- **Військовий вишкіл**: Підлітків навчають керувати FPV-дронами, стріляти, проходити смуги перешкод та опановувати мінну справу.
- **Тиск на батьків**: За відмову від російських програм родинам погрожують штрафами та вилученням дітей.
- **Відповідальність**: Систему керують Міноборони та Мінпросвіти РФ разом з окупаційними адміністраціями; СБУ проводить розслідування.

Коли незнайомець простягає руку до чужої дитини, у матері миттєво спрацьовує інстинкт захисту. Вона готова зробити все, щоб відвести загрозу. Але що відбувається, коли небезпека приходить не зі зброєю, а з уроками, дитячими таборами, військовою формою та пропагандою? Чому батьківський інстинкт захистити дитину зникає, коли свідомість день за днем змінює російська мілітаризована ідеологія?

"У Криму й Севастополі створено 874 загони "Юнармії" – це близько 29 тисяч дітей. На окупованих територіях Херсонщини, Запоріжжя, Луганщини й Донеччини щонайменше 1 290 дітей лише за 2024 рік пройшли програми центру "Воїн". Дослідники Єльської школи громадського здоров'я нарахували понад 210 таких локацій у Росії й на ТОТ", – зазначили РБК-Україна в Центрі національного спротиву (ЦНС).

29 тисяч дітей – це приблизно стільки, скільки навчається у 50-60 середніх українських школах. Фактично йдеться про покоління, яке системно залучають до військово-ідеологічної підготовки.

Реклама

bonds
by IQOS

НОВИНИ

Зеленський: ще один перехоплювач реактивних "Шахедів" пройшов випробування

Реклама

LEVIA
з капсулою
1 стік
2 смаки
До смаків

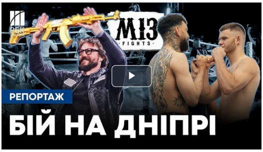

> **Читайте також**: Юна армія Путіна. Як Кремль змушує українських дітей служити Росії

Масштаб цих злочинів уже став предметом міжнародного переслідування. Саме незаконна депортація та переміщення українських дітей стали підставою для ордера Міжнародного кримінального суду на арешт Володимира Путіна. Проте фізичне вивезення дітей – лише частина проблеми. Значна кількість неповнолітніх залишається на окупованих територіях, де Росія роками змінює їхню свідомість.

Алгоритм вербування, або як дітей спонукають до служби в армії РФ

Те, що сьогодні відбувається на тимчасово окупованих територіях України, є ідеологічною аналогією до османської системи "девширме". Тоді султани викрадали християнських хлопчиків, стирали їхню пам'ять та вирощували фанатичних яничарів, які згодом безжально нищили власну ж батьківщину.

Також цей примусовий конвеєр повторює нацистську програму "Лебенсборн" з онімечування слов'янських дітей та сталінські практики НКВС із виховання "манкуртів" у спецдитбудинках. Як це відбувається сьогодні?

Перший етап – дитячі садочки

Початок знайомства дитини з соціумом починається з батьків, далі йде дитячий садочок. Промиваючи мозок дорослому населенню, російська пропаганда починає насідати на менше – фактично з початку вивчення Букваря.

Саме в дитсадках дітей привчають до російської державної символіки прапорів, гімну, військових свят, акцій до 9 травня, конкурсів малюнків про "героїв СВО".

Дітей одягають у військову форму для святкових заходів, фотографують із російськими військовими та навчають сприймати армію як природну частину життя. Як це відбувається, зокрема, на Херсонщині, розповів виданню головний редактор херсонського видання "Мост" Сергій Нікітенко.

Фото: в дитсадках дітей привчають до російської державної символіки (Getty Images)

Другий етап – школи

Окрім викреслення української мови та перекручення історії України, у розкладі школярів з'являються так звані "Разговоры о важном", де дітям пояснюють офіційну позицію Кремля щодо війни, історії та "єдиної Росії". Російських військових регулярно запрошують до шкіл проводити "уроки мужності".

Саме в цей період дітей знайомлять зі зброєю, показують техніку та формують образ російського військового як головного героя.

За інформацією, отриманою РБК-Україна від джерел у правоохоронних органах, Федеральне агентство у справах молоді РФ ("Росмолодь") у межах конкурсу "Росмолодежь. Гранты" розподілило 878 млн рублів на підтримку підконтрольних вишів та ще 69 млн рублів для некомерційних організацій.

Одним із грантоотримувачів стала окупаційна структура "Народна дружина ДНР", яка отримала 2,1 млн рублів на розвиток центру підготовки операторів безпілотників "АРМ". Таким чином держава фінансує не лише пропагандистську роботу, а й практичну військову підготовку молоді.

Діти, які опиняються у системі, отримують "винагороду": доступ до поїздок, таборів, нагород, додаткової освіти й гарну характеристику від школи. Батьків, які відмовляються віддавати дітей до русифікованих шкіл та мілітарних організацій, окупаційні адміністрації залякують штрафами, позбавленням батьківських прав та примусовим вилученням неповнолітніх до дитбудинків у РФ.

> **Читайте також**: Дар'я Касьянова: Депортація – лише одна з багатьох проблем, яку переживають діти через війну

Проте найзагрозливішою тенденцією стало системне **переслідування українських школярів під приводом "боротьби з екстремізмом".** Каральні органи окупантів відкривають проти підлітків кримінальні справи та шиють політичні статті.

Третій етап – молодіжні організації та кадетські класи

З 8 років дитина може вступити до "Юнармії". У Центрі національного супротиву зазначають, що саме цей заклад є головним інструментом мілітаризації. Там дітей навчають стройової підготовки, поводження зі зброєю, тактики.

Табори типу "Авангарда" і центр "Воїн" – це додаткові канали відбору й підготовки. Там дітей вчать поводитись зі зброєю, працювати з дронами, розбиратися в мінній справі, надавати першу медичну допомогу, а ще – листуватися з російськими військовими.

Мережа цих структур продовжує активно розширюватися. Зокрема, на початку 2026 року керівництво регіонального штабу "Юнармії" в окупованій Донецькій області анонсувало відкриття ще 14 Будинків "Юнармії", хоча нині там функціонують лише шість.

Паралельно центр військово-спортивної підготовки "Воїн" розширює власні навчальні програми. У квітні 2026 року у філії центру на окупованій Донеччині офіційно запровадили дисципліну "снайперська стрільба", що свідчить про подальшу професіоналізацію військової підготовки підлітків.

Крім того, центр "Воїн" оголосив про масштабне розширення мережі літніх військово-патріотичних таборів "Час юних героїв", зазначають джерела РБК-Україна. У 2026 році через них планують провести майже 15 тисяч підлітків віком від 14 до 17 років, що **приблизно на 10% більше, ніж роком раніше**. У двадцяти регіонах РФ мають відбутися понад сімдесят тематичних змін тривалістю до трьох тижнів.

Кадетські класи: тут підлітки проходять початкову військову підготовку, беруть участь у військово-тактичних іграх "Зарниця 2.0", вчаться збирати автомат, працювати з FPV-дронами, проходити смуги перешкод та виконувати ролі "штурмовиків".

Фото: з 8 років дитина може вступити до "Юнармії"(Getty Images)

Четвертий етап – військові навчальні заклади РФ

Кінцевим етапом цієї системи стає вступ до військових навчальних закладів РФ або служба у збройних силах Росії. Цей шлях додатково стимулюється освітніми бонусами. Голова правління центру "Воїн" повідомляв, що 32 російські виші у 13 регіонах нараховують випускникам центру від одного до десяти додаткових балів під час вступу, тоді як виші на окупованій Донеччині – від трьох до п'яти.

Показовим прикладом такої політики стала подія 24 лютого 2026 року в Маріуполі, де окупаційна адміністрація спільно зі спецпризначенцями Росгвардії організувала урочисту церемонію складання присяги для школярів. До лав кадетів Росгвардії тоді вступили 53 учні однієї зі шкіл міста.

"Офіційно все це називають "патріотичним вихованням", але по суті це підготовка майбутніх кадрів для окупаційної армії й спроба витіснити українську ідентичність", – зазначають у Центрі національного спротиву.

Пропаганда як частина буденного життя

Паралельно військова підготовка поєднується з пропагандою.

На базі парамілітарних організацій створюють IT-клуби, медіастудії, політичні форуми, політшколи, проводять "просвітницькі марафони", військово-патріотичні ігри "Зірниця", "Сімейна зірниця", "Битва дронів", "Службу Вітчизні".

Лише протягом 2025 року в "Донецькій республіканській бібліотеці ім. Н. І. Крупської" відбулося **понад 500 "патріотичних та духовно-моральних заходів",** у яких взяли участь понад 10 тисяч осіб.

За даними правоохоронців, лише протягом 2025-2026 навчального року на окупованих територіях Донецької та Луганської областей було проведено **понад 40 тисяч виховних і пропагандистських заходів**, спрямованих на інтеграцію дітей у російський політичний та культурний простір.

У коментарі РБК-Україна головний редактор херсонського видання "Мост" Сергій Нікітенко зазначив, що аналіз виконання бюджету окупаційної адміністрації Херсонської області показав, що видатки на пропаганду були профінансовані практично повністю.

"Окупаційні чиновники здебільшого виконують роль організаторів, тоді як сама система працює як єдина вертикаль. Через школи, масові заходи, державні свята, волонтерські ініціативи та молодіжні організації дітей поступово інтегрують у російський політичний і культурний простір, формуючи лояльність до держави- агресора з раннього віку", – зазначає він.

Місцева жителька окупованої Херсонщини на умовах анонімності розповіла, що дія пропаганди РФ дуже цільно б'є по свідомості навіть патріотично налаштованих людей. Нав'язуючи, що окупація – це "визволення", українських дітей направляють на "патріотичне виховання".

"Що мені відомо, навіть з нашого маленького села вже є 5 підлітків, які підписали контракт з російською армією. А куди йдуть діти, туди й батьки. Пропаганда працює на всю. Я стараюсь і не вмикати той телевізор, не читати газети, бо так починаєш сам вірити в цю всю брехню", – поділилась з виданням жінка.

Фото: військова підготовка поєднується з пропагандою (Getty Images)

> **Читайте також**: Дітей вербує Росія. Освітній омбудсмен розповіла, куди звертатися

Хто відповідальний

Мілітаризація дітей на тимчасово окупованих територіях України не є ініціативою окремих чиновників чи місцевих адміністрацій. Це централізована державна політика РФ, закріплена федеральними програмами патріотичного виховання та бюджетним фінансуванням.

Її реалізують Міністерство просвіти РФ, Міністерство оборони, Федеральне агентство у справах молоді (Росмолодь), державний фонд "Захисники Вітчизни", центр військово-спортивної підготовки "Воїн", рух "Юнармія", "Рух перших" та окупаційні адміністрації на захоплених територіях України. Про це, зокрема, повідомляє Центр національного спротиву, а також йдеться у дослідженнях Інституту вивчення війни (ISW), Лабораторії гуманітарних досліджень Єльського університету та матеріалах ООН.

Політичну відповідальність за цю систему несе президент РФ **Володимир Путін**. Саме за його указами в Росії суттєво розширили систему "патріотичного виховання", а після початку повномасштабного вторгнення військова підготовка дітей стала одним із пріоритетів державної політики.

Одним із ключових виконавців є міністр просвіти РФ **Сергій Кравцов**. Саме його відомство інтегрує військово-патріотичні програми у школи, затверджує новімосвітні стандарти, координує діяльність радників з виховання та забезпечує співпрацю навчальних закладів із "Юнармією", "Рухом перших" і центром "Воїн".

Сам Кравцов неодноразово заявляв про необхідність виховання школярів у "дусі захисників Вітчизни".

Окрему роль відіграє центр військово-спортивної підготовки "Воїн", створений указом Путіна у 2022 році. Роботу центру координують його голова **Дмитро Шевченко**, співголова **Андранік Гаспарян** та член наглядової ради **Даніїл Мартинов** – колишній багаторічний помічник Рамзана Кадирова. Паралельно діє "Юнармія", яку очолює начальник Головного штабу **Владислав Головін**.

На окупованих територіях федеральна політика реалізується через місцеві окупаційні адміністрації. Йдеться про так званих "глав" **Дениса Пушиліна** (окупована частина Донецької області), **Леоніда Пасічника** (окупована Луганщина), **Володимира Сальдо** (окупована Херсонщина) та **Євгена Балицького** (окупована частина Запорізької області). Разом із підконтрольними їм "міністерствами освіти" та "міністерствами молодіжної політики" вони забезпечують інтеграцію російських освітніх стандартів.

Втім, діяльність цих структур уже стала предметом українських кримінальних проваджень. За даними джерел у правоохоронних органах, слідчі Головного управління СБУ в Донецькій та Луганській областях здійснюють досудові розслідування за фактами можливого порушення законів та звичаїв війни представниками окупаційних адміністрацій, руху "Юнармія", а також низки кадетських закладів, зокрема:

- "Республіканського козачого кадетського корпусу імені маршала авіації Олександра Єфімова",
- "Алчевського козачого кадетського корпусу імені генерала М. І. Платова",
- "Старобільського козачого кадетського корпусу імені В. Ф. Маргелова".

Крім того, досудові розслідування щодо діяльності центру "Воїн" та руху "Рух перших" здійснюють також слідчі Головних управлінь Національної поліції в Донецькій та Луганській областях.

У правоохоронних органах наголошують, що діяльність російських молодіжних військово-патріотичних організацій розглядається не як окремі освітні чи молодіжні проєкти, а як елемент системної підготовки населення окупованих територій до проходження служби у Збройних силах РФ. Зокрема, "Юнармія" реалізує державні документи стратегічного планування Росії, які передбачають збільшення частки її учасників серед громадян, призваних на військову службу.

Фото: війна перестає бути трагедією (Getty Images)

Психологічні наслідки для дітей

Найбільша небезпека російської мілітаризації полягає не в тому, що дитині дають автомат у руки. Значно страшніше те, що їй поступово змінюють уявлення про світ.

За словами докторки філософії у галузі психології, психологині проєкту "Поруч" Анни Козлової, дитина формується насамперед через середовище, у якому зростає.

"Якщо демонстрація зброї, воєнної сили, агресивної поведінки або участі у війні супроводжується схваленням, повагою чи героїзацією, у дитини може формуватися уявлення про насильство як соціально прийнятний або ефективний спосіб взаємодії з іншими", – пояснює психологиня в коментарі виданню.

Інакше кажучи, війна перестає бути трагедією. Вона стає звичним явищем, а зброя – символом сили, авторитету й поваги. Дитина поступово звикає до агресії, втрачає до неї чутливість і починає сприймати насильство як нормальний спосіб досягнення мети.

> **Читайте також:** РФ перетворила "останні дзвоники" на пастку для випускників в окупації

Особливо вразливими є молодші діти, які ще не здатні критично оцінювати інформацію й беззастережно довіряють дорослим. Підлітки ж вже частіше ставлять запитання й можуть опиратися пропаганді, однак саме в цей період вони шукають власну ідентичність, тому особливо чутливі до ідей, які пропонують прості відповіді, чітку систему цінностей і відчуття приналежності до "обраної" спільноти.

Після повернення на підконтрольну Україні територію для них починається ще один складний етап. Дітям доводиться переосмислювати все, що вони роками чули про історію, державу й самих себе. Це не відбувається за один день.

"Сам факт повернення в Україну автоматично не означає позбавлення пропагандистських ідеологій", – наголошує психологиня.

Саме тому, каже вона, таким дітям потрібне не засудження, а безпечне середовище, у якому вони зможуть ставити запитання, не боятися говорити про свій досвід і поступово відновлювати довіру до людей та державних інституцій. Лише за таких умов можлива їхня повноцінна реінтеграція.

***

Росія вкладає сотні мільйонів рублів не лише у зброю. Вона інвестує у покоління, яке має воювати за її інтереси. Саме тому боротьба за українських дітей на окупованих територіях давно стала не гуманітарним питанням, а питанням національної безпеки України.

Не пропустіть головне! Підпишіться на наші оновлення в Google!

Або читайте нас там, де вам зручно!

Більше по темі:

Російська Федерація | Війна Росії проти України | Діти

Реклама

Реклама

НОВИНИ
Новини України
Війна в Україні
Економіка
Світ
Надзвичайні події

ПОЛІТИКА

АНАЛІТИКА
Статті
Інтерв'ю
Точка зору

БІЗНЕС
Економіка
Фінанси
Авто
Tech
Енергетика
Біла економіка

ЖИТТЯ
Гроші
Зміни
Освіта
Суспільство

СПОРТ
Футбол
Баскетбол
Теніс
Бокс

STYLER
Люди
Тренди
Корисне
Смачно
Гороскопи

WAVE
Інсайдер
Стиль
Велнес
Культура
Подорожі
Смак
Зірки

РБК-УКРАЇНА UA | EN | RU

Про компанію
Редакційна політика і стандарти
Як стати нашим автором
Правила користування
Правова інформація
Політика конфіденційності
Контакти
Команда
Вакансії в РБК-Україна

Розмістити рекламу

Ідентифікатор онлайн-медіа в Реєстрі суб'єктів у сфері медіа — R40-05347 Інформаційний портал «РБК-Україна» має тримовну версію (українську, російську та англійську), головна сторінка порталу - https://www.rbc.ua. Фотографії, зображення належать їх правовласникам. Всі фотографії на Порталі, авторами яких є журналісти «РБК-Україна», розміщені на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International. Редакція «РБК-Україна» може не поділяти точку зору авторів. Оціночні судження не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості. За достовірність та зміст реклами відповідальність несе рекламодавець. Матеріали, позначені плашкою: «Прес-релізи», «Спецпроект», «Партнерський матеріал», «Promo», «Благодійність», «Резонанс» розміщуються на правах реклами і призначені, як правило, для осіб, які досягли 21-річного віку. «Новини компанії» - це інформаційний формат, що охоплює новини, події та оголошення, пов'язані з діяльністю компаній, базуються на пресрелізах, які випускають самі компанії, і за які редакція не несе відповідальність. Онлайн-медіа «РБК-Україна» призначене для осіб віком від 21 року.

© LLC «UBT MEDIA», 2006-2026.